

بررسی پوشاک بانوان استان لرستان و مقایسه آن با پوشاک بانوان کرد کرمانشاه

علی محمودی عالمی*، استادیار گروه هنر دانشگاه مارلیک نوشهر

کبری اصل مرز، دانشجوی کارشناسی ارشد رشته طراحی پارچه و لباس دانشگاه مارلیک نوشهر

چکیده:

یکی از مهمترین مؤلفه های مرتبط با هویت، پوشاک افراد جامعه است که بی شک با دیگر عناصر ارتباطی تنگاتنگ دارد، از آنها اثر میپذیرد و بر آنها اثر میگذارد تمام مؤلفه های هویت خواه ناخواه با فرهنگ پیوند دارند هنگامی که از هویت ایرانی سخن می گوئیم، مقصودمان هویت فرهنگی ایرانی است که زمینه های گوناگونی را دربرمی گیرد، پوشاک رایج در هر منطقه، زمینه بسیار مناسبی برای بررسی مباحث فرهنگی مادی و غیرمادی آنجا به شمار می رود و میان هویت ملی و پوشاک در وجوه مختلف، رابطه ای تنگاتنگ وجود دارد. به طور کلی لباس سنتی مردم لرستان با توجه به شرایط اقلیمی و نیاز آنها در گذشته طراحی شده است و برای نمایش شان اجتماعی، سن و..... از تغییر رنگ در پارچه لباس استفاده میکنند بدین گونه که زنان جوان لباسهای ملون و شاد به تن دارند و زنان مسنتر با سربندی سیاه و سفید از پارچه هایی به رنگ تیره با طرحهای ساده استفاده میکنند. پوشاک مردم لرستان در نهایت زیبایی و سادگی نمادی از پوشش اصیل اسلامی است که امروز جز در برخی مناطق روستایی و عشایری شاید دیگر نتوان نشانی از آن یافت. نوع دوخت لباسهای سنتی در لرستان و رنگهای به کار رفته در این پوششها منحصر به فرد و بینظیر است. پوشاک بانوان لرستان شامل موارد زیر می باشد: کلاهک، سربند، پیراهن، شلوار (پاپوش)، کفش، جلیقه، کت (یل)، کلنجه، بالکل یا سرداری که در ادامه هر کدام را تشریح می نماییم. کردها از اقوام کهن ایرانی هستند و به خاطر همین موضوع تعمق در فرهنگ این قوم در خور توجه میباشد و لباس کرد و رابطه مستقیم با محیط زندگیشان دارد و پوشاک اقوام کرد در مقابل تهاجم فرهنگی و غیره بسیار مقاوم بوده است و ساختار اصلیشان را حفظ کردند علل بقای این پوشاک و حفظ هویت قومی و پافشاری کردهای ایرانی بر آداب و رسوم و سنتهای قومی خود بوده است. لباس کردی زنانه شامل تن پوش، پاپوش و پای افزار است. لباسی که یک زن کرد کرمانشاهی می پوشد، در مناطق مختلف با توجه به موقعیت جغرافیایی از نظر دوخت و دوز متفاوت است. پوشاک بانوان این ناحیه شامل نه قسمت است که عبارت است از: سربند، زیرپوش، پیراهن، جلیقه، نیم تنه، قبا، روپوش، شلوار و کفش. لباسهای بلند و رنگارنگ در عین زیبایی و رنگ متنوعی که دارد، پوشیده است. در این تحقیق قصد داریم با مقایسه پوشاک بانوان استان لرستان و کرد کرمانشاه، شباهت ها و تفاوت های لباس این دو قوم بزرگ را بیان کنیم و این میراث اصیل را به نسل های بعد در جهت طراحی لباسهای در خور فرهنگ ایران عزیزانتقال دهیم. امید است در این راه بتوانیم قدمی مفید برداریم.

کلید واژه: پوشاک، لر، لرستان، پارچه، ساده، کرد، کرمانشاه، مقایسه، لباس

مقدمه:

(استان لرستان یکی از استان های کشور عزیزمان ایران می باشد که دارای جاذبه های طبیعی و تاریخی بسیاری است و بدون شک یکی از استان های بسیار زیبا است که از طایفه ها و تیره های مختلف تشکیل شده است که تفاوت هایی در گویش و تا حدی در لباس و فرهنگ با هم دارند. جمعیت این استان را طایفه ها و تیره هایی از قوم لر تشکیل می دهند. رشته کوه های زاگرس بیشتر مناطق این استان را احاطه کرده است. لرستان استانی چهار فصل است و آب و هوای متنوعی دارد، چنانکه در زمستان شمال لرستان بسیار سرد است در همین زمان در قسمت جنوب این استان هوا مطبوع و بارانی است. شهر ها استان لرستان عبارتند از: ازنا، الیگودرز، بروجرد، پل دختر، خرم آباد، درود، دوره، دلفان، سلسله و کوهدشت) (1) (۱۴۰۱، محمودی عالمی، علی؛ سیدفاطمه موسوی)

قوم لر یکی از اقوام کهن ایرانی است لرها مردمانی اند از نژاد آریایی که از دیرباز تا کنون در ایران ساکن بوده اند بررسی زبان شناسی و فرهنگی نشان دهنده پیوستگی قوم لرها با دیگر اقوام ایرانی به ویژه شعبه پارسی است عمده اقوام لر که در پوشش دارای اختلافات جزئی هستند و پوشاک آنها عمدتاً شامل کلاهک و، روسری، پیراهن شلوار، جلیقه کت (دیل) و کلنجه، سرداری، پاپوش، چوقا، شلوار زیر شلوار و ... برای زنان و مردان است در هر حال این قوم بزرگ در تاریخ کشور ایران در گذشته و حال از جایگاه ویژه ای برخوردار است و با پای بندی به اصول و ارزش و فرهنگ، خود هویت خود را تا حد ممکن حفظ کرده است.

به طور کلی کردها علاقه زیادی به حفظ پوششهای محلی دارند به همین علت باوجود تغییرات متعددی که از قرون گذشته در فرهنگ ها به وجود آمده تغییرات محسوسی در نوع پوشش کردها به وجود نیامده است گرچه تا حدودی زندگی ماشینی و مدرنیته بر پوشش لباس مردمان این منطقه تاثیر گذاشته و تا حدودی در مرکز کرمانشاه پوشیدن این لباس محدود به مراسم شادی و جشن ها شده است اما پوشیدن لباس سنتی در بین مردم شهرهایی همچون پاهو، روانسر، ثلاث، باباجانی و جوانرود از رواج و رونق خود همچون گذشته برخوردار است و مردم این مناطق در مراسم رسمی و محل کار از این نوع پوشش استفاده میکنند لباس کردی زنانه شامل تن پوش پاپوش و پای افزار است.

لباسی که یک زن کرد کرمانشاهی میپوشد در مناطق مختلف با توجه به موقعیت جغرافیایی از نظر دوخت و دوز متفاوت است. این لباس شامل سربند پیراهن بلند به همراه زیر پوش جلیقه یا نیم تنه پاپوش و شلوار است که از یک حجاب کامل برخوردار بوده و در اینجا برای شناخت بهتر شرح کاملی از هر یک مطرح میشود پوشاک بانوان این ناحیه شامل ۹ قسمت است که عبارتند از سربند، زیرپوش، پیراهن، جلیقه، نیم تنه، قبا، روپوش، شلوار و کفش که در ادامه به معرفی آنها پرداخته میشود لباسهای بلند و رنگارنگ در عین زیبایی و رنگ متنوعی که دارند، پوشیده و تا پایین پا هستند و برای راحتی شلواری هم برای زیر لباس در نظر گرفته شده است.

لباس بانوان استان لرستان و کرد کرمانشاه شباهت زیادی به هم دارد. از جمله سربند، پیراهن، ...

تفاوت لباس در جلیقه لباس کرد و سرداری یا کلنجه لرها و نوع تزیینات آنهاست که در طول متن توضیح می دهیم.

در این تحقیق قصد داریم با مقایسه پوشاک بانوان استان لرستان و کرد کرمانشاه، شباهت ها و تفاوت های لباس این دو قوم بزرگ را بیان کنیم و این میراث اصیل را به نسل های بعد در جهت طراحی لباسهای در خور فرهنگ ایران عزیزانتقال دهیم. امید است در این راه بتوانیم قدمی مفید برداریم.

۱- پوشاک بانوان لر (لرستان)

پوشاک بانوان لر استان لرستان، شامل موارد زیر می باشد :

کلاهک ،سربند،پیراهن،شلوار (پاپوش)،کفش ،جلیقه،کت (پل)،کلنجه،بالکل یا سرداری و (ضیاء پور: ۱۳۴۶، ۹۸)

۱- کلاهک (عرق چین)

کلاهک یا عرق چین، کلاهی است پارچه ای یا بافته شده از نخ کاموا به شکل استوانه ای ساق کوتاه که به وسیله ی نخ تابیده از زیر چانه به دوطرف سر محکم می شود. (شکل ۱)

کلاهک دارای انواع مختلف می باشد. که در صفحات بعد چند نمونه را معرفی میکنیم. (شکل های ۱ تا ۳)

گاهی به قسمتی از لبه ی کلاه که روی پیشانی و گوش ها قرار می گیرد- آویز هایی از مهره و یا سکه و پولک وصل کردند و گاهی هم سطح کلاه را برای دختر بچه هایی که سربند نمی بستند بانوار، منجوق، پولک و... تزئین می کردند.

Scanned with CamScanner

شکل (۱) کلاه پارچه ای که زیر سربند قرار می گرفت (قائد رحمت: ۱۳۹۳، ۳۴)

شکل (۲) کلاه منجوق دوزی دخترانه که معمولاً بدون سربند استفاده می شده است (قائد رحمت: ۱۳۹۳، ۳۴)

شکل (۳) کلاهک پولی دخترانه (قائد رحمت: ۱۳۹۳، ۳۴)

۲- سربند:

سربنده این صورت است که پارچه ای چهارگوش به اسم کلاغی (کلاخی) گل بندی (گلونی) و یا غیره را به شکل عمامه به سر می بستند برای با ابهت به نظر رسیدن گاهی سه الی چهار عدد از این پارچه ها را به سر می بستند دختران جوان و عروسان این پارچه ها را در رنگ های متنوع به کار می برند. طریقه بستن سربند به این صورت است که پارچه مستطیلی سربند را از خط قطر تا به شکل لچک مثلثی درآید آن گاه وسط ضلع بزرگ مثلث را روی پیشانی گذاشته و دو گوشه را از طرفین قدری تاب داده و به جلو آورده و در بالای چشم گره می زنند.

آنگاه دنباله ی آن را به پشت سر برده و و دو گره روی هم می دهند. در بستن سربند دوم یا سوم فقط لچک سربند را روی هم تا زده تا به شکل طناب درآید و آن را به طور اریب روی سربند قبلی می بندند.

زنان لر گیسوان خود را در پشت سر می بافتند، ولی در دو پهلو چهره و جلوی بنا گوش و بر دوش انبوهی از موهای خود را افشان می کردند و به این طریق، با انبوهی موها و پرپشتی روسری ها و آویز ها زیاد آنها، در حوالی سر و صورت، ابهت و گیرایی خاصی به وجود می آورند، به خصوص این که طبق معمول بر این روسری های خود زر و زیور و سکه هایی می آویزند. (ضیاء پور: ۱۳۴۶، ۹۸)

در شکل های زیر نمونه ای از سربندهای مختلف که زنان لرستان استفاده می کردند آورده شده است.

شکل (۴) نمونه ای از کلاغی بزرگ چهارتا شده با نقش قرمز (قائدر حمت: ۱۳۹۳، ۳۵)

Scanned with CamScanner

شکل (۵) نمونه ای از کلاغی با نقش بنگش (قائدرحمت: ۱۳۹۳، ۳۵)

شکل (۶) نمونه ای از گل بندی زعفرانی (قائدرحمت: ۱۳۹۳، ۳۵)

شکل (۷) بانوان لر با کلاغی (ضیاء پور: ۱۳۴۶، ۱۰۴)

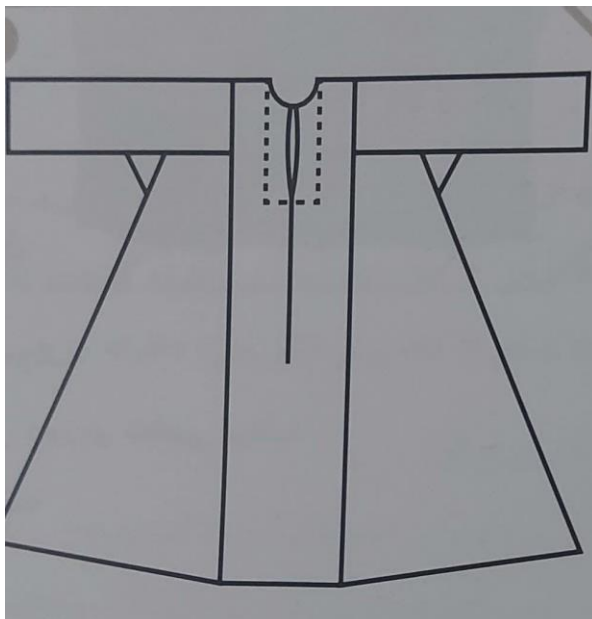
۳- پیراهن

پیراهن بانوان لر، دارای برش ساده، بلند و گشاد و به شکل دوزنقه بود، یقه این لباس ساده و گرد و به هم آمده داشت که با دکمه بسته می شد. جلوی پیرهن از زیر گلو تا حدود پستان ها چاک دارد، این چاک گاهی جلوی گردن راست به پایین و به هم آمده بود و گاهی از پهلوی های گردن، سه گوشه پایین می آمد و گاهی این چاک تا حدود جناق سینه ایجاد می شود برای شیر دادن به نوزاد این چاک قدری بلند تر بوده و به وسیله بند، قیطان یا دکمه ی بسته می شود. تنه ی پیراهن، گاهی برش راست و گاهی نیز از زیر بغل اریب به پایین پهن می شود. (ضیاء پور: ۱۳۴۶، ۹۹)

دو نوع پیراهن وجود داشت. یکی: پیراهن هشت تکه ای و دیگری پیراهن دورنگ. بلندی پیراهن دور رنگ قدری پایین تر از زانو بوده و معمولاً از پارچه های ضخیم مانند مخمل دوخته می شد. شکل ظاهری پیراهن به این صورت بود که سمت راست و چپ لباس از دو رنگ مختلف استفاده می شد پیراهن دور رنگ بر تن مجسمه زن لر در موزه مردم شناسی کاخ گلستان وجود دارد و در کتاب آموزش خیاطی روزین این پیراهن دو رنگ به اسم پیراهن قصری منظور (قصر شیرین) می باشد.

پیراهن هشت تکه ای معمولاً فراخ تر و بلندتر بوده و معمولاً از پارچه های لخت تهیه می شده در دوخت آن از هشت تکه استفاده می شد. گاهی وقت ها پارچه مورد نیاز پیراهن را از به هم دوختن پارچه های نواری به رنگ های مختلف تهیه می کردند به این صورت که پارچه های نواری به عرض بیست الی سی سانتی متر را در کنار هم، به هم دوخته و از ترکیب آنها پارچه پیراهن را تهیه می کردند

البته شرط متقارن بودن رنگ ها را هم رعایت می کردند این گونه لباس های نواری هنوز هم در بین لباس سنتی زرتشتی ها مرسوم است.

شکل (۸) طرح خطی پیراهن بانوان لرستان (قائدرحمت: ۱۳۹۳، ۳۶)

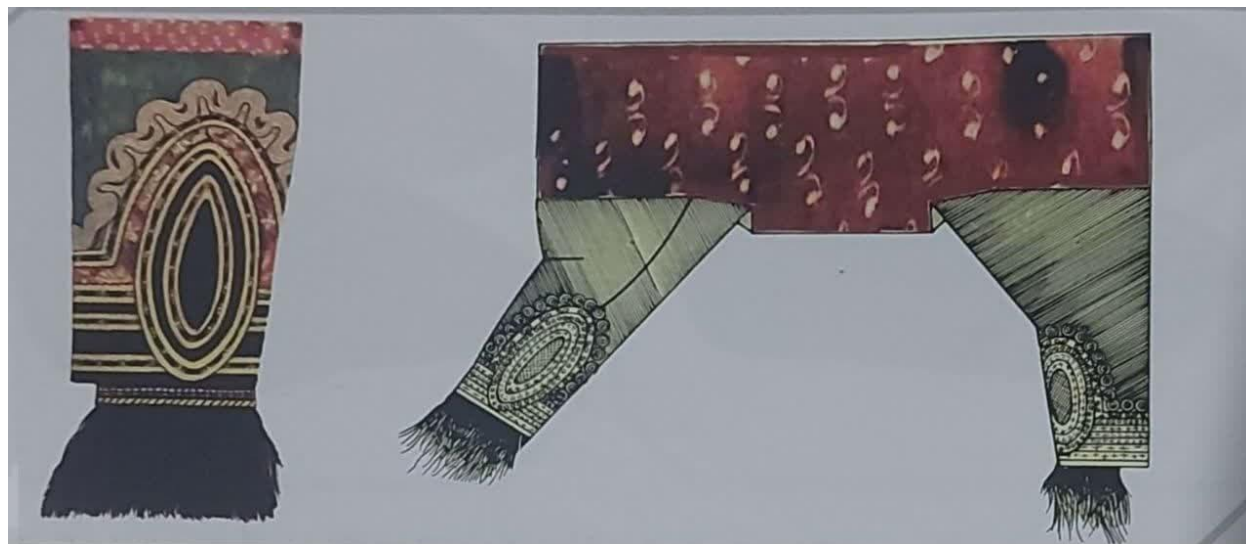

شکل (۹) تصویری از پیراهن دو رنگ. (کتاب پوشاکایل ها، چادر نشینان و روستاییان ایران)

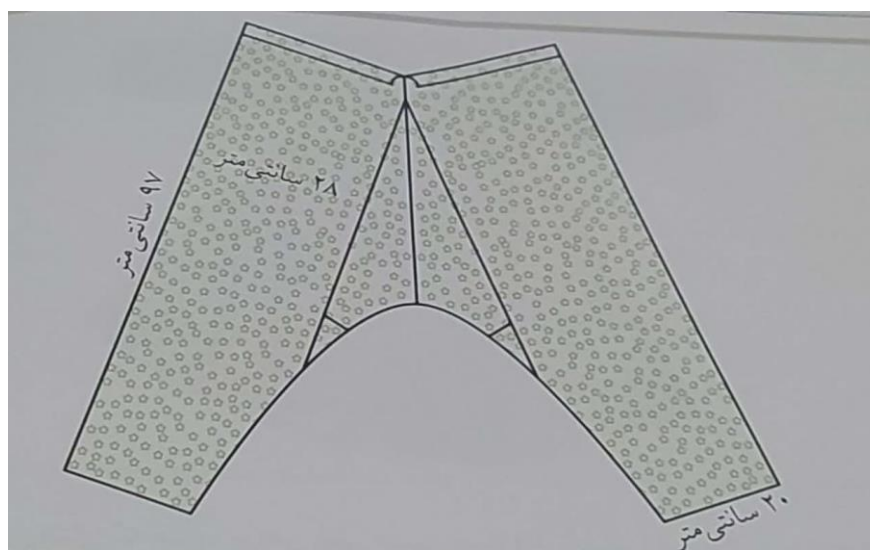
۴- شلوار:

در فرهنگ لباس لری، دو نوع شلوار وجود داشت. نوع قدیم پاچه تنگ (شکل ۱۰) و نوع جدیدتر آن، گل نقطه ای (شکل ۱۱) می باشد. امروزه در استفاده از لباس محلی شلوار پاچه تنگ استفاده نمی شود.

شلوار پاچه تنگ بانوان لر از لحاظ برش وضعی خاص دارد به گونه ای که قسمت بالای آن گشاد و پهن و دارای لیفه در کمر است. این شلوار دو ساق مایل به بیرون دارد که به صورت مخروطی ناقص به قسمت پهن آن در پایین بخش بالایی دوخته می شود، این دو ساق در بخش بالایی خود فاصله ای از یکدیگر می گیرند که این فاصله در واقع میان ساقی میان آن دو است. شلوار بانوان لر، از نظر ترکیب و جنس پارچه، دو قسمتی و دو رنگ است. معمولاً از دمپا تا حدود بالای زانو رنگی دارد که گاه روی آن نوار دوزی می شود و قسمت بالاتر به رنگی دیگر و گلداز است. لازم به توضیح است که در گذشته زنان لر از شلوار با کیفیت بهتر به لحاظ جنس و مفصل تر از نظر تزئینات نیز استفاده میکردند و بر دمپایش یراق دوزی، نوار دوزی، نقش بندی های مفصل می کردند در بخش جلویی دمپای شلوار ریشه هایی به وجود آوردند و یا می دوختند که بر پشت پا و روی پاپوش سنتی آنان می ریخته است. (ضیاءپور: ۱۳۴۶، ۱۰۸)

شکل (۱۰) شلوار پاچه تنگ بانوان لر (قائدرحمت: ۱۳۹۳، ۳۷)

شکل (۱۱) شلوار جدید بانوان لر (گل نقطه ای) (قائدرحمت: ۱۳۹۳، ۳۸)

۵- کفش:

طبق معمول، کفش بانوان لر از دوخته های چرمی محلی است (خرم آباد و بروجرد) ولی، اغلب از دوخته های کرمانشاه و گیوه های معروف آنجا و گاهی از گیوه های شیرازی استفاده می شود (ضیاء پور، ۱۳۴۶: ۱۰۹)

مزید بر آن در زمان قدیم شکل و نوع بافت گیوه های زنانه تفاوتی با گیوه های مردانه نداشته و روشن است که گیوه های زنانه متناسب با اندازه پای زنانه قدری کوچک تر است اما امروزه گیوه بافان کرمانشاهی و بروجردی گیوه هایی پاشنه دار با شکل و نمای زنانه در رنگ های شاد و گلدار به بازار عرضه کرده اند. (قائدرحمت: ۱۳۹۳، ۳۸)

شکل (۱۲) نمونه ای از گیوه زنانه بافت بروجرد (قائدرحمت: ۱۳۹۳، ۳۸)

۶- جلیقه:

جلیقه طبق معمول از لحاظ برش و ساختمان، در میان تمام ایل ها یکی است در برخی جاها تزئینات کمتر و در جاهای دیگر تزئینات بیشتر است. جلیقه بانوان لر همیشه باز است و دکمه ای ندارد ولی تمام بخش جلوی آن براق دوزی مفصل دارد (ضیاء پور: ۱۳۴۶، ۱۰۷)

در واقع جلیقه ی فیلی به همان شکل کلنجه است اما از کلنجه چند انگشت کوتاه تر و فاقد آستینش می باشد. (قائدرحمت: ۱۳۹۳، ۴۱-۴۰) جلیقه ی فیلی قدیم گاهی با پارچه مخمل به رنگی متفاوت با رنگ سطح لباس - نقشی از یقه برگی بر سینه جلیقه ایجاد می کردند. در زمان قدیم بر سطح جلوی جلیقه سکه های رایج جفت دار (گوشه دار) می دوختند این سکه دوزی ها گاهی با تراکم زیاد انجام می شد. اما جلیقه فیلی امروزی عمل سکه دوزی انجام نمی شود و به جای آن رشته ای از آویز های مهره ای به لبه های جلیقه می دوزند (قائدرحمت: ۱۳۹۳، ۴۸)

جلیقه محلی لرستان روی خط کمر قرار می گیرد جلوی یقه از پارچه مخمل است. اما پشت آن از پارچه های گلدار و ساده دوخته می شود. با توجه به این که در گذشته لباس های مردانه و زنانه یقه نداشتند، یقه ها بیشتر به شکل هفت بودند. پس از اینکه جلیقه را برش می زنند داخل آن را از پنبه پر کرده و چرخکاری می کردند، با توجه به اینکه منطقه لرستان یک منطقه ی کوهستانی است، چرخکاری های زاویه دار است و فرم کوهستان را تداعی می کند پس از تهیه جیب ها قسمت پشت و جلو به هم وصل کرده و دور تا دور جلیقه را بانوار مشکی نوار دوزی (پاک دوزی) می کنند.

روی جلیقه را سکه می دوختند که بسته به وضعیت اقتصادی خانواده ها فرق داشت حتی بعضی ها از سکه نقره استفاده می کردند برای تزئین جلیقه از سنگ هایی مثل عقیق، یشم، فیروزه و ... استفاده می شده است (صادق زاده: ۱۳۹۰، ۱۰۶)

شکل (۱۳) جلیقه لری از نمای جلو (قائدرحمت: ۱۳۹۳، ۴۹) شکل (۱۴) نمای پشت جلیقه لری (قائدرحمت: ۱۳۹۳، ۴۹)

شکل (۱۵) بانوی لر با پیراهن و جلیقه (قائدرحمت: ۱۳۹۳، ۴۹)

۷- کت (یل) و کلنجه:

بانوان لر از دو نوع کت استفاده می کنند: یکی همان کت معمولی است که نیمی از تن را می پوشاند و زر و زیورو نوار دوزی ندارد و با دکمه در جلو بسته می شود نوع دیگر کتی است مخملی که به آن «کلنجه» می گویند. (ضیاء پور: ۱۳۴۶، ۱۰۷) در فارسی کلنج «کلیجه» می باشد کلنجه فیلی در شکل و اندازه کت های امروزی است و مثل کت، آستین کامل داشته و آستر دار و جلو باز و حالتی رها دارد. با این تفاوت که کلنجه از پارچه ی مخمل تهیه شده و با براق و نوار تزئین می شود. همچنین کلنجه بر خالف کت غربی فاقد یقه برگی است، اما گاهی با گارچه ی مخمل -به رنگی متفاوت از رنگ سطح لباسی- نقش از یقه برگی بر سینه ی لباس ایجاد کرده و از همان پارچه برای تزئین سر آسین ها هم استفاده می شد (لباس قائد رحمت: ۱۳۹۳، ۴۶ - ۴۷)

شکل (۱۶) لباس کلنجه (قائد رحمت: ۱۳۹۳، ۴۷)

۸- بالکل (سرداری):

سرداری که نامش دیگ رش «خفتو» یا «خقتان» می باشد در واقع شبیه پیراهن کمر چین است که ضخیم و آستر دار بوده و جلوی آن باز است. نوعی سرداری آستین کامل داشته و بلندی آن تا حدود زانو است. دامن آن در محدوده پشت کمر دارای چین های زیر زیادی می باشد. سرداری فاقد یقه برگی است، اما گاهی با پارچه مخمل به رنگی متفاوت از رنگ سطح لباس نقشی از یقه برگی بر سینه لباس ایجاد کرده و از همان پارچه برای تزئین سرآستین ها هم استفاده می کنند.

لبه ی جلو و پایین دامن سرداری و سرآستین های آن را با نوار یراق تزئین می کنند. در تزئین سرداری، سکه دوزی انجام نمی شود. امروزه دردوخت سرداری مطابق میل نسل امروزی از نوار یراق ظریف و شکیل برای تزئین استفاده می شود (قائد رحمت: ۱۳۹۳، ۴۳)

تصویر (۱۷) بالکل یا سرداری (قائد رحمت: ۱۳۹۳، ۴۵)

۱۰- دور درپایی:

«دور درپایی» نوعی خلخال پارچه ای است که برای تزئین دم پای شلوار زنانه به کار می رود و درنوع یراقی و منجوقی می باشد. دور درپایی به صورت جفتی استفاده می شود و برای تهیه آن قطعه ای از پارچه ی مخمل ضخیم آستردار به اندازه ی چهار الی هشت سانتی متر و به طول دهانه ی دم پای شلوار تهیه کرده و روی آن را با کرمک، نوار رنگی و یراق تزئین می کنند و نوعی دیگر روی آن را فقط با منجوق، تزئین می کنند. گاهی وقت ها سکه های گوشه دار یا آویزه های مهره ای به روی دور درپایی - یراقی یا منجوقی - می دوزند. در آخر دور درپایی را با دوخت یا دکمه به سطح دم پای شلوار وصل می کنند. (محمودی عالمی، علی و موسوی، سیدفاطمه، ۱۴۰۱، ۱۰)

شکل (۱۸) دور در پایی سکه دار (قائدر حمت: ۱۳۹۳، ۵۱)

۱۱-ملونه:

«ملونه نوعی گردن بند پارچه ای است . در میان زنان لر دو گونه گردن بند استفاده می شود یکی گردن بند زنجیری و دیگری گردن بند پارچه ای ، گردن بند پارچه ای هم در دو نوع هلالی و نواری بود . در گردن بند پارچه ای، قطعه ای پارچه مخمل ضخیم آستر دار را به شکل هلال پهن و یا دونوار موازی در آورده و سطح آن را با کرمک نواری (کرمک از نخ پنبه ای سیاه و سفید) به هم بافته می شد نواری رنگی و ... تزئین می کردند و سپس سکه های گوشه دار را روی تزئینات می دوختند.

شکل (۱۹) ملونه بانوان لر (فائدر حمت: ۱۳۹۳، ۵۱)

۲- لباس بانوان کرد کرمانشاه

لباس و نوع آن یکی از سنت هایی است که منش و موقعیت اقتصادی و حتی اجتماعی افراد و اقوام را در جامعه معرفی می کند. این روند در نقاط شهری و پرجمعیت، گرایش به سوی البسه ی گران قیمت و وارداتی است. در دوران جدید به حکم سیر زمان و تحول اوضاع اجتماعی و روابط با ملل اروپایی، تغییرات فراوانی در طرز پوشاک و البسه ی ایرانیان به وجود آمده و کم کم فرم و شیوه ی خودآرایی غربی در بین بسیاری از اقوام معمول گشته است؛ اما در میان قوم ترک و کرد، در برخی نقاط ایران هم چنان شاهد پوشش خاص زنانی هستیم که با تکیه بر اصالت های قومی خویش، هم چنان شیوه ی قدیم پوشش خود را حفظ کرده اند و گذشت زمان و تحولات فرهنگی و اجتماعی نتوانسته گردوغبار کهنگی را بر چهره ی آنان بنشاند. به خصوص در نقاط عشایری و روستایی که هنوز پای بند سنت ها و فرهنگ های بومی اند، تا حدودی پوشش های سنتی حفظ شده و هم چنان تالگو و ماندگاری خود را حفظ کرده اند.

امروزه در برخی مناطق، زیبایی ها و پوشش های سنتی زنان کرد کم رو به فراموشی می گذارد و تالگو درخشان پولک ها و مرواریدهای سفیدفام بر لباس های زربافت و رنگی، جای خود را به لباس های صنعتی و غربی امروزی می دهد. سکه های گل دوزی شده روی بالا پوش

زنان در گذر این روزگار و چرخش ایام رنگ باخته و گذشت زمان گردوغبار کهنگی و تیرگی بر بسیاری از سنت‌ها، نگرش‌ها و فرهنگ‌ها برجای نهاده است. سیر در انواع لباس مناطق کرد و بررسی جلوه‌های زیبای آن در ادوار مختلف، یکی از روش‌های دست‌یابی به ریشه‌های تمدن و فرهنگ این قوم متمدن است؛ از این‌رو، برای شناخت بهتر فرهنگ و تمدن یک جامعه، می‌توان به نوع پوشش آنان توجه کرده و برای این‌که عمل کرد اجتماعی و فرهنگی پوشاک را در هویت‌بخشی به اعضای جامعه دریابیم، لازم است تن‌پوش‌های قوم‌های مختلف این مرزوبوم را، بسان مجموعه‌ای از علایم فرهنگی بررسی و تحلیل کنیم.

پیشینه‌ی پوشاک زنان کرمانشاهی

پیشینه‌ی لباس‌های کردی به دوره‌ی مادها و ایران باستان بازمی‌گردد. بر کتیبه‌ها و سنگ‌نوشته‌های به یادگار مانده از قرن‌های گذشته، تصاویر زیادی از زنان و مردان مناطق مختلف ایران با پوشش‌های سنتی اهالی کردنشین حک شده است. در این کنده‌کاری‌ها، تصاویر زنان و مردان با پوشش کامل و شبیه لباس‌هایی که اهالی کرمانشاه و سایر مناطق کردنشین بر تن می‌کنند، قابل مشاهده است. جای خشنودی است که مردمان کرد علاقه‌ی زیادی به حفظ پوشش‌های محلی دارند؛ به همین علت، با وجود تغییرات متعددی که از قرون گذشته در فرهنگ کردهای کرمانشاه به‌وجود آمده است، پوشیدن لباس‌های سنتی کرمانشاه تقریباً مانند گذشته رونق دارد و تغییر چشم‌گیری در آن حاصل نشده است. با تأکید بر وجود حجاب در لباس‌های سنتی از زمان‌های بسیار دور در فرهنگ غنی ایران‌زمین، می‌توان گفت لباس کردی کرمانشاه، لباسی کاملاً پوشیده با رنگ‌های متنوع است.

پوشش کامل، رعایت حجاب و راحت بودن را دلیل ماندگاری لباس سنتی کرمانشاه می‌دانند. به‌طور کلی، در لباس‌های کرمانشاهی کم‌تر از پارچه‌هایی با رنگ تیره استفاده می‌شود و حتی در مراسم عزاداری، پوشش‌های مشکی‌رنگ مرسوم نیست و عزاداران با همان لباس‌های محلی در مراسم حاضر می‌شوند. در عروسی‌ها هم لباس‌های زیبای محلی با رنگ‌های متنوع و شاد پوشیده می‌شود. لباس عروس در طرح‌های مختلف و در رنگ‌های سفید و صورتی دوخته می‌شود. در خصوص تنوع رنگ در لباس کرمانشاهی، می‌توان از نزدیکی طرح و نقش لباس کردی کرمانشاه به گل و سبزه‌ی طبیعت یاد کرد؛ طوری که طرح‌ها و رنگ‌های آن، انعکاسی از زیبایی‌های طبیعت است؛ از این‌رو، لباس کردی زنانه‌ی کرمانشاه را نشئت گرفته از دامان طبیعت بهاری می‌دانند. در خصوص قدمت لباس کرمانشاهی می‌توان گفت قدیمی‌ترین لباس محلی کرمانشاه از جنس نمدی است که شاید قدمتی به طول چند هزار سال دارد. استفاده از پوشش نمد در گذشته به نحوه‌های مختلف بوده و این لباس محلی، قدیمی‌ترین لباس در مناطق عشایری است که در انواع «کرک»، «فرجی» و «کله‌بان» است و در گذشته بلندی و کوتاهی این لباس نشان‌دهنده‌ی جایگاه افراد در جامعه بوده است. هم‌چنین در برخی از متون، قدمت استفاده از شلوار کردی (شلوار جافی) را مربوط به دوران اشکانی دانسته‌اند و این نوع شلوار بر سنگ‌نگاره‌های مجموعه‌ی جهانی بیستون، حجاری شده است. به گفته‌ی کارشناسان صنایع دستی، گردش‌گری و میراث فرهنگی، قدمت کلاه‌نمدی نیز مربوط به قبل از دوران قاجار است که زیر آن از کلاه عرق‌چین استفاده می‌شود. به گفته‌ی کارشناسان، برخی از لباس‌های محلی و زیورآلات کرمانشاهی هم‌چون گیوه نیز به ثبت جهانی رسیده است.

پوشاک زنان کرمانشاه

در استان کرمانشاه، کردهای مناطق جنوبی به سمت مرز عراق، معمولاً از لغات و اصطلاحات خاصی برای پوشاک استفاده می کنند؛ بنابراین، لباس زنانه نه تنها به کراس معروف است، بلکه «گرواس»، «شو» و «شوی» نیز خوانده می شود. کردها علاقه ی زیادی به حفظ پوشش های محلی دارند؛ گرچه مدرنیته بر پوشش لباس مردمان این منطقه نیز اثر گذاشته و تا حدودی در مرکز کرمانشاه پوشیدن این لباس محدود به مراسم شادی و جشن ها شده است؛ اما پوشیدن لباس سنتی در بین مردم شهرهایی هم چون پاوه، روانسر، ثلاث باباجانی و جوانرود هم چون گذشته رواج دارد و مردم این مناطق در مراسم رسمی و محل کار از این نوع پوشش استفاده می کنند.

لباس کردی زنانه شامل تن پوش، پاپوش و پای افزار است. لباسی که یک زن کرد کرمانشاهی می پوشد، در مناطق مختلف با توجه به موقعیت جغرافیایی از نظر دوخت و دوز متفاوت است. پوشاک بانوان این ناحیه شامل نه قسمت است که عبارت است از: سربند، زیرپوش، پیراهن، جلیقه، نیم تنه، قبا، روپوش، شلوار و کفش. لباس های بلند و رنگارنگ در عین زیبایی و رنگ متنوعی که دارد، پوشیده است و برای راحتی، شلوازی نیز زیر لباس در نظر گرفته شده است. در این جا برای شناخت بهتر شرح کاملی از هر یک بیان می شود.

شکل (۲۰) لباس بانوان کرد کرمانشاه (کاکاوند، شمس، ۱۳۹۴).

سربند بانوان کرمانشاه

سربند، یکی از قسمت‌های مهم لباس کردی زنانه است که قدمت آن به دوران قبل از هخامنشی بازمی‌گردد و معروف‌ترین سربند در استان کرمانشاه مربوط به مناطق کلهر، سنجابی و گوران است. «سربند زنانه روی یک کلاه نیم‌کره ای قرار می‌گیرد (کلاو، کُلو یا کُلو) که برای زنان جوان‌تر و دخترها حاشیه‌دوزی شده و برای زنان مسن‌تر از مخمل ساده است. هر دو زنجیری دارند با سکه‌های نقره‌ای که در یک طرف دوخته شده و از زیر چانه رد و در سمت دیگر قلاب می‌شود. خانم‌های مجرد، روسری توری سفید «دسمال» تا طول دو متر به سر می‌کنند» (اندروز، ۱۳۸۲، ۲۷۸). سربند برای زنان مسن به رنگ‌های تیره و برای زنان جوان به رنگ‌های روشن‌تر است و بستن سربند، ابهت خاصی به زنان می‌دهد. آنان زیر سربند یک کلاه عرق‌گیر بر سر می‌بندند و با مهره‌های رنگی که معمولاً به دست‌بند و پابند زن جفت می‌شود، سربند خود را با سکه و زیورآلات به شیوه‌ی سنتی خود تزئین می‌کنند. «سربند زنان کرد این استان پرپشت است و از چندین دستمال کلاغی ریشه‌دار تشکیل می‌شود. گاه نیز بانوان کرد، به‌ویژه دختران و نوجوانان به جای سربند، از کلاهک یا عرقچین منجوق‌دوزی شده استفاده می‌کنند» (سعیدیان، ۱۳۸۸، ۴۵). در واقع، پوشش سربند بانوان کرد در کرمانشاه سه نوع است که شامل «کت»، «گل‌ونی» و «سرون» می‌شود و زنان و دختران براساس سن و جایگاه، یک نوع از این سربندها را به سر می‌بندند. گل‌ونی به‌خاطر وجود رنگ‌های شاد، مخصوص دختران جوان است و خانم‌های میان‌سال از سربندهایی به رنگ تیره و قهوه‌ای استفاده می‌کنند. «زنان متأهل موهای‌شان را می‌بافند و آن را روی کلاه حلقه کرده، و اطراف صورت را آزاد می‌گذارند، یا آن‌که از پشت روی شانه‌ها می‌ریزند. پارچه‌ی مستطیل‌شکل، از ابریشم تیره را تا کرده، به‌عنوان پیشانی‌بند روی پیشانی قرار می‌دهند. دو طرف آن از پشت سر گره می‌خورد؛ سپس آن را برگردانده و مجدداً روی پیشانی گره می‌زنند. روی این پیشانی‌بند، دستمال سری بلند، رنگی (گل‌ونی) و منگوله دار، دور سر از راست به چپ پیچیده می‌شود که منگوله‌ها گردتاگرد آن آویزان می‌گردند. در بعضی نواحی، از دستمال سر دیگری استفاده می‌شود که به آن «دستمال سر»، «مشکی» یا «بویمه» گویند. وقتی دختران بیرون می‌روند، یک شال ابریشمی سیاه و مستطیل‌شکل (ماشته) روی شانه‌های‌شان انداخته و آن را زیر گلو گره می‌زنند. در این ناحیه، شال بخش لازم لباس روزانه به‌شمار نمی‌رود» (اندروز، ۱۳۸۲، ۲۷۸).

شکل (۲۱) سربند بانوان کرد کرمانشاه (کاکاوند، شمس، ۱۳۹۴).

شکل (۲۲) کلهری، حدیثه، موسوی، سیده زینب، ۱۳۹۹

شکل (۲۳) طرح خطی سربند کرد کرمانشاه (کاکاوند، شمسی، ۱۳۹۴)

کلاه بانوان کرمانشاه

معمولاً از مقوایی به شکل استوانه تهیه می شود و با مخمل رنگی قرمز، مشکی، آبی لاجوردی روکش می شود که دور آن را با یزاق تزیین می کنند و زنان با توجه به مکان و زمان مورد استفاده قرار می دهند.

شکل (۲۴) کلاه بانوان کرد کرمانشاه (کاکاوند، شمسی، ۱۳۹۴).

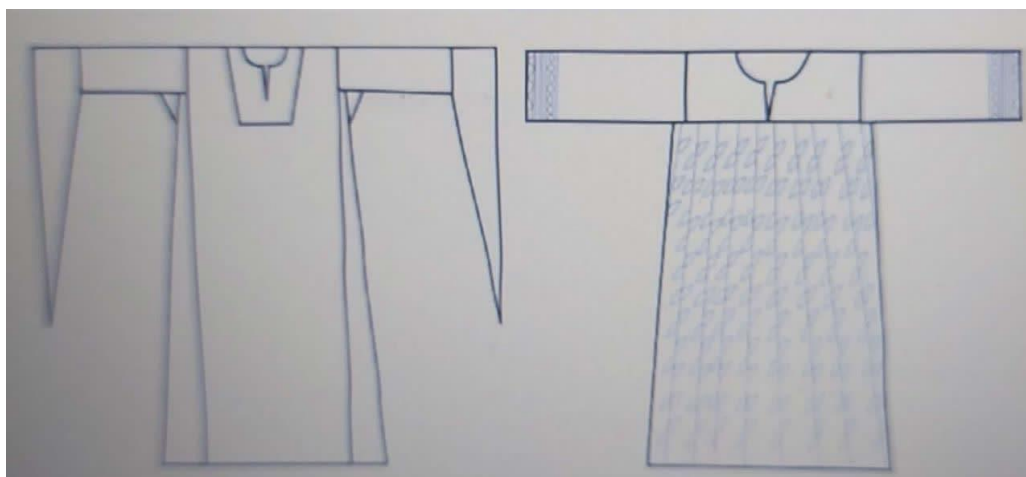
شکل (۲۵) طرح خطی کلاه (کاکاوند، شمس، ۱۳۹۴).

زیرپیراهن بانوان کرمانشاه

زیرپیراهن زنان کرد این منطقه، ساده و بلند است و تا پشت پا می‌رسد. جنس این زیرپیراهن معمولاً از چلوار است و برشی ساده دارد. آستین آن کاملاً ساده و یقه‌ای آن گرد است و هر دو با دکمه‌ای ساده‌ای بسته می‌شوند. آستین، برشی ساده دارد و میچ آن نیز با دکمه بسته می‌شود. یقه‌ای زیرپوش نیز با دکمه جمع می‌شود.

پیراهن بانوان کرمانشاه

پیراهن زنان کرد بلند و گشاد است و معمولاً آن را از پارچه‌ای گل‌دار تهیه می‌کنند. جنس پیراهن بانوان این ناحیه، گاهی مخمل الوان و گاهی پارچه‌هایی با جنس دل‌خواه و طرح گل‌دار است. برش این پیراهن بسیار ساده است و بلندای آن تا میچ پا می‌رسد. یقه‌ای به شکل هفت دارد. آستین آن که کاملاً ساده و راسته است و اکثراً بدون آستین دوخته می‌شود؛ ولی اگر به آن میچ اضافه کنند، برایش دکمه‌ای برای بسته‌شدن می‌گذارند.

شکل (۲۶) طرح خطی پیراهن (کاکاوند، شمس، ۱۳۹۴).

شکل (۲۷) پیراهن بانوان کرد (کاکاوند، شمسی، ۱۳۹۴).

کلنجه یا جلیقه‌ی بانوان کرمانشاه

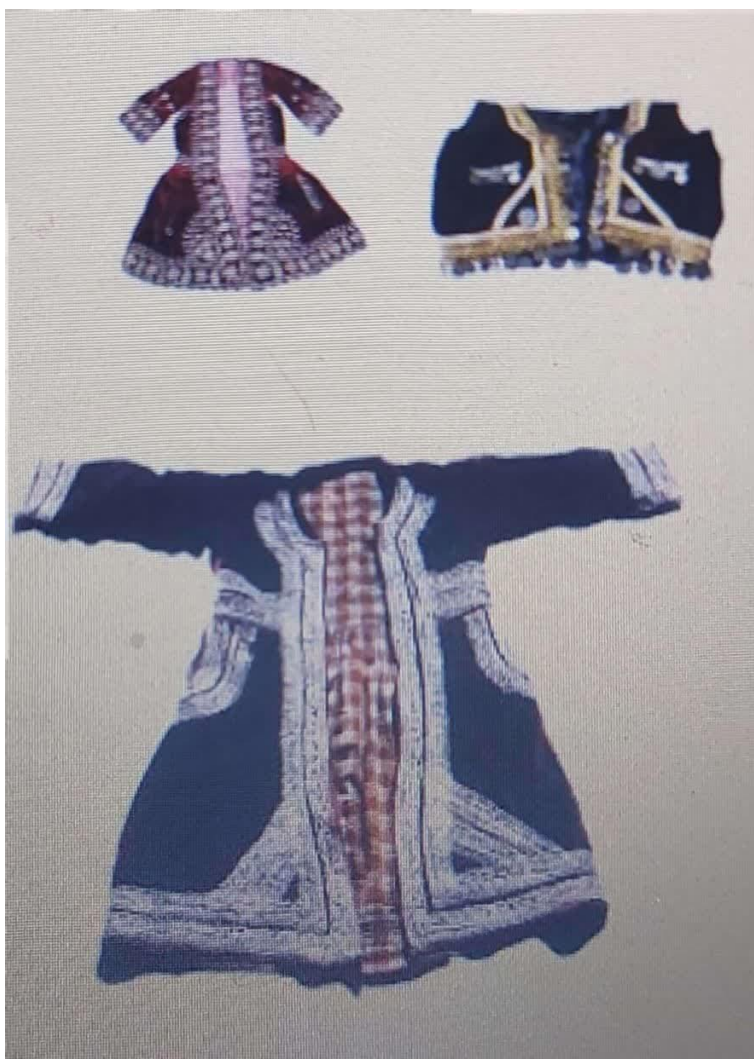
جلیقه یا کُلنجه، یکی از پوشاک‌های زیبای بومی و مورد علاقه‌ی زنان کرد این استان است؛ زیرا علاوه بر رنگ، با برش و وضع تزئین خاص خود، امکان استفاده از تزئینات و زیورآلات را به بانوان می‌دهد. کُلنجه، نیم‌تنه‌ای است که روی پیراهن بلند می‌پوشند و در اورامان آن را «جلزقه» یا «سُخمه» یا «سوخمه» می‌نامند و از پارچه‌ی زری یا مخمل‌های الوان دوخته می‌شود و دارای آستر و گاه لفاف است. جلیقه، یکی از پوشاک زیبای بومی و مورد علاقه‌ی زنان کرد کرمانشاهان پوششی بی‌آستین تا ناحیه‌ی کمر است. یقه‌ی آن به شکل هفت یا سه‌گوش و گاه دارای برگردان است. بر کناره‌های آن (از بالای یقه تا گوشه‌ها و پهلوه‌ها) به پهنای حدود سه انگشت (یک برگردان ساده‌ی پنج‌سانتی)، یراق‌دوزی و نواردوزی می‌شود. زنان کرد روی این تزئینات، سکه‌ها و زیورهای زیادی نصب می‌کنند؛ به‌طور کلی، جلیقه‌ی بانوان کرد، یکی از مهم‌ترین قسمت‌های لباس است.

شکل (۲۸) جلیقه بانوان کرد کرمانشاه (کاکاوند، شمسی، ۱۳۹۴).

نیم تنه ی بانوان کرمانشاه

نیم تنه یا یل بانوان کرد این منطقه از لحاظ شکل اساسی، تفاوتی با یل های زنان دیگر نقاط ندارد. یل نیز پوششی است که قد آن نیز همانند جلیقه ی کوتاه است با این تفاوت که آستین دارد. جنس آن مانند جنس جلیقه، مخمل الوان یا زری مرغوب است. آستین یل ساده و گاهی لبه ی آن سنبوسه دار است؛ اما عموماً آن را بدون سنبوسه (زایده ی مثلی شکل پایین آستین) و با یک چاک کوتاه در ناحیه ی مچ می دوزند. دو کناره ی جلوی یل، هنگام پوشش از هم با فاصله می ایستد و به هم نمی رسد و برای تزئین، معمولاً آن را چرخ دوزی یا گاهی نواردوزی می کنند. «بالا پوشی بلند، آستین دار و آستر دار با نوارها یا سکه هایی که یقه را زینت می دهد در زمستان روی آن (یل یا سلته) پوشیده می شود که «کو تر» یا «قوا» نام دارد. نوع دیگری از بالا پوش که احتمالاً روی اولی پوشیده می شود، از مخمل سیاه است که کمر آن تنگ بوده و روی سینه، زیر یقه های برگشته دکمه می شود و به آن «کوا»، «زبون»، «زوون» یا کمرچین می گویند» (اندروز، ۱۳۸۲، ۲۷۸).

شکل (۲۹) یل بانوان کرد کرمانشاه (کاکاوند، شمسی، ۱۳۹۴).

قبای بانوان کرمانشاه

قبا مانند پیراهن تمام قد و بلند است و تا پشت پا می‌رسد. جنس قبا از مخمل های الوان است و آستری از جنس پارچه های گل دار دارد. آستین های آن کاملاً ساده است؛ البته قباهایی که در فصل زمستان استفاده می‌شوند، بیش تر مشکی هستند. این قبا تقریباً هم اندازه ی پیراهن دوخته می‌شود. یقه ی آن به صورت هفت بسیار کوچک است و در قسمت جلو تا پایین دو لبه ی قبا به حالت منحنی، جدای از هم می‌ایستد.

شکل (۳۰) قباى بانوان كرد کرمانشاه (کاکاوند، شمسی، ۱۳۹۴).

روپوش بانوان کرمانشاه

این روپوش، در واقع «چادری از پارچه‌ی ابریشمی مشکی است و معمولاً آن را از درازا بر پشت و گردن می‌اندازند و دو گوشه‌ی بالایی‌اش را جلو آورده و روی سینه گره می‌زنند» (سعیدیان، ۱۳۸۸، ۴۵). بلندی این پارچه دو متر است با عرض کم‌تر. با استفاده از این روپوش تمام پشت لباس پوشانده می‌شود.

شلوار بانوان کرمانشاه

شلواری که در قوزک دکمه می شود، به شِوال جافی و لباس های زیر کوتاه تر «ژر - شوال» و «شُوال - کُل» مشهور است. شلوار بانوان این منطقه نیز کاملاً شبیه شلوارهای رایج دیگر مناطق کردنشین کشورمان است. جافی شلواری مانند شلوار مردان است. این شلوار را زنان کرد، به ویژه زنان روستایی هنگام کار می پوشند. در سایر مواقع، زنان شلواری گشاد از جنس حریر به پا می کنند. این شلوار دو ساقه و یک میان ساق پهن چهارگوش دارد. کمر آن و دمپای ساق ها لیفه ای است و با بندی، در حدود مچ پا جمع می شود. از لیفه ی کمر به پایین، به پهنای بیست سانتی متر پارچه ای به شلوار دوخته می شود که آن را سفید انتخاب می کنند و ساق ها از پارچه های ساتن و گاه گل دار تهیه می شود.

شکل (۳۱) شلوار بانوان کرد کرمانشاه (کاکاوند، شمسی، ۱۳۹۴).

کفش بانوان کرمانشاه

امروزه بانوان کرد به کفش های شهری گرایش پیدا کرده اند؛ ولی پاپوش معمول و بومی زنان کرمانشاهان، همان کفش دست باف رنگین است که به گیوه ی کرمانشاهی مشهور است. رویه ی این گیوه که حالت تزئینی دارد، توسط بانوان بافته می شود و تخت آن توسط «تخت کش» آماده می شود و گیوه دوز، رویه و تخت کفش را به هم وصل می کند. نخ رویه عموماً از پشم و رایج ترین آن سفید یا شیری است. گیوه های کرمانشاهی در رنگ های مختلف موجود است و می توان آن را با رنگ لباس کردی هماهنگ کرد. تقریباً حدود پنجاه نوع گیوه در این شهر یافت می شود که در عین راحتی، زیبایی خاصی هم دارند.

شکل (۳۲) کفش بانوان کرد کرمانشاه (کاکاوند، شمسی، ۱۳۹۴).

زینت آلات زنان کرمانشاه

زینت آلات زنان در این شهر، معمولاً عبارت است از گوشواره، سینه ریز، گلوبند، دست بند، سرکیس، کرمک یا حلیله ی طلا که به مچ پا بسته می شود.

کلام آخر:

لباس زنان کرمانشاهی، نمونه‌ی ارزشمندی از لباس زنان ایرانی است. قدمت، پوشیدگی و تنوع آن در رنگ، سه ویژگی ارزشمند لباس زنان این منطقه است که سبب ماندگاری و تمایز آن شده. لازم به ذکر است لباس کرمانشاهی، تنها لباس تماماً دست‌دوز در غرب کشور است و با استفاده از پشم ریسیده دوخته می‌شود. به اعتقاد نگارنده، باید در تلاش برای اعتلای فرهنگ ایرانی، لباس مناطق مختلف ایران، هم‌چون اقوام ترک و کرد که نمادی از هویت ملی، قومی و فرهنگی کشور است گام برداشته و پوشش‌های سنتی این اقوام را نسل به نسل، حفظ و آن را زنده نگه داریم. رنگ‌های زیبای قرمز، نارنجی و زرد گیوه‌ها، چین‌چین دامن لباس‌های زنان کرد و آراستگی بالاپوش و تزئین آن به انواع منجوق، مليله و گلدوزی‌های زیبا و زربافت، ابهت و زیبایی آنان را چندین برابر می‌کند؛ زیبایی‌هایی که یادگار گذشته است و نباید به تاراج برود و دست‌های مان به‌سوی پوشاکی باز شود که طرحی از تمدن و فرهنگ ایرانی در آن نیست؛ پوشاکی که همواره طرح درماندگی می‌دهد و بوی غربت و بیگانگی. لباس سنتی اقوام ترک و کرد را احیا کنیم؛ چراکه نماد ملی و نشان فرهنگی این مرز و بوم است.

نتیجه گیری:

قوم لر یکی از اقوام کهن ایرانی است لرها مردمانی اند از نژاد آریایی که از دیرباز تا کنون در ایران ساکن بوده اند بررسی زبان شناسی و فرهنگی نشان دهنده پیوستگی قوم لرها با دیگر اقوام ایرانی به ویژه شعبه پارسی است عمده اقوام لر که در پوشش دارای اختلافات جزئی هستند و پوشاک آنها عمدتاً شامل کلاهک و ،روسری ،پیراهن شلوار، جلیقه کت (دیل) و کلنجه ،سرداری ،پاپوش ،چوقا ،شلوار زیر شلوار و ... برای زنان و مردان است در هر حال این قوم بزرگ در تاریخ کشور ایران در گذشته و حال از جایگاه ویژه ای برخوردار است و با پای بندی به اصول و ارزش و فرهنگ ،خود هویت خود را تا حد ممکن حفظ کرده است.

لباسی که یک زن کرد کرمانشاهی میپوشد در مناطق مختلف با توجه به موقعیت جغرافیایی از نظر دوخت و دوز متفاوت است. این لباس شامل سربند پیراهن بلند به همراه زیر پوش جلیقه یا نیم تنه پاپوش و شلوار است که از یک حجاب کامل برخوردار بوده و در اینجا برای شناخت بهتر شرح کاملی از هر یک مطرح میشود پوشاک بانوان این ناحیه شامل ۹ قسمت است که عبارتند از سربند ، زیرپوش ، پیراهن ، جلیقه ، نیم تنه ،قبا ،روپوش ، شلوار و کفش که در ادامه به معرفی آنها پرداخته میشود لباسهای بلند و رنگارنگ در عین زیبایی و رنگ متنوعی که دارند، پوشیده و تا پایین پا هستند و برای راحتی شلواری هم برای زیر لباس در نظر گرفته شده است.

پوشاک بانوان استان لرستان و کرد کرمانشاه دارای شباهت ها و تفاوت هایی است که در ادامه به تشریح آن ها می پردازیم.

شباهت های پوشاک بانوان استان لرستان و بانوان کرمانشاه:

سربند : سربنده این صورت است که پارچه ای چهارگوش به اسم کلاغی(کلاخی) گل بندی (گلونی)و یا غیره را به شکل عمامه به سر می بستند برای با ابهت به نظر رسیدن گاهی سه الی چهار عدد از این پارچه ها را به سر می بستند دختران جوان و عروسان این پارچه ها را در رنگ های متنوع به کار می برند.

پیراهن: بلندی و گشادی پیراهن این دو قوم در ظاهر شبیه هم به نظر می آید . ولی در ریز جزئیات متفاوت هستند که در قسمت تفاوت ها توضیح داده می شود.

کفش: بانوان لرستان اغلب از دوخته ها ی کرمانشاه و کیوه های معروف آنجا و گاهی از گیوه های شیرازی استفاده می شود. که مشابه بانوان کرد کرمانشاه می باشد.

جلیقه: جلیقه محلی لرستان روی خط کمر قرار می گیرد جلوی یقه از پارچه مخمل است.اما پشت آن از پارچه های گلداز و ساده دوخته می شود. با توجه به این که در گذشته لباس های مردانه و زنانه یقه نداشتند،یقه ها بیشتر به شکل هفت بودند.

روی جلیقه را سکه می دوختند که بسته به وضعیت اقتصادی خانواده ها فرق داشت حتی بعضی ها از سکه نقره استفاده می کردند برای تزئین جلیقه از سنگ هایی مثل عقیق، یشم، فیروزه و ... استفاده می شده است.

جلیقه: جلیقه بانوان کرد نیز به همین صورت بود از نظر پارچه و چرخ کاری و بلندی

تفاوت های پوشاک بانوان استان لرستان و کرد کرمانشاه:

کلاه بانوان استان لرستان، کلاهی است پارچه ای یا بافته شده از نخ کاموا به شکل استوانه ای ساق کوتاه که به وسیله ی نخ تابیده از زیر چانه به دوطرف سر محکم می شود.

ولی کلاه بانوان کرد کرمانشاه معمولاً از مقوایی به شکل استوانه تهیه می شود و با مخمل رنگی قرمز، مشکی، آبی لاجوردی روکش می شود که دور آن را با یراق تزئین می کنند و زنان با توجه به مکان و زمان مورد استفاده قرار می دهند.

پیراهن: پیراهن بانوان لر، دارای برش ساده، بلند و گشاد و به شکل ذوزنقه بود، یقه این لباس ساده و گرد و به هم آمده داشت که با دکمه بسته می شد. جلوی پیراهن از زیر گلو تا حدود پستان ها چاک دارد، این چاک گاهی جلوی گردن راست به پایین و به هم آمده بود و گاهی از پهلوی های گردن، سه گوشه پایین می آمد و گاهی این چاک تا حدود جناق سینه ایجاد می شود برای شیر دادن به نوزاد این چاک قدری بلند تر بوده و به وسیله بند، قیطان یا دکمه ی بسته می شود. تنه ی پیراهن، گاهی برش راست و گاهی نیز از زیر بغل اریب به پایین پهن می شود.

پیراهن زنان کرد بلند و گشاد است و معمولاً آن را از پارچه ی گل دار تهیه می کنند. جنس پیراهن بانوان این ناحیه، گاهی مخمل الوان و گاهی پارچه هایی با جنس دل خواه و طرح گل دار است. برش این پیراهن بسیار ساده است و بلندای آن تا مچ پا می رسد. یقه ای به شکل هفت دارد.

جلیقه: از نظر یقه متفاوت بودند. رد لرستان از یقه هفت ساده بدون برگردان استفاده می شد. ولی در کرمانشاه گاهی برگردان یقه داشته است.

کت یا یل: بانوان لر از دو نوع کت استفاده می کردند: یکی همان کت معمولی است که نیمی از تن را می پوشاند و زر و زیورو نوار دوزی ندارد و با دکمه در جلو بسته می شود نوع دیگر کتی است مخملی که به آن «کلنجه» می گویند.

یل کرمانشاه: یل نیز پوششی است که قد آن نیز همانند جلیقه ی کوتاه است با این تفاوت که آستین دارد. جنس آن مانند جنس جلیقه، مخمل الوان یا زری مرغوب است. آستین یل ساده و گاهی لبه ی آن سنبوسه دار است.

بالکل یا سرداری مخصوص بانوان لرستان

قوا یا کواتر مخصوص بانوان کرد کرمانشاه

دور دریایی مخصوص بانوان استان لرستان می باشد که بانوان کرد از آن استفاده نمی کردند.

شلوار: در فرهنگ لباس لری، دو نوع شلوار وجود داشت. نوع قدیم پاچه تنگ و نوع جدیدتر آن، گل نقطه ای می باشد. امروزه در استفاده از لباس محلی شلوار پاچه تنگ استفاده نمی شود.

شلوار بانوان کرد متفاوت است. این شلوار دو ساقه و یک میان ساق پهن چهارگوش دارد. کمر آن و دمپای ساق ها لیفه ای است و با بندی، در حدود میچ پا جمع می شود.

منابع:

- ۱- محمودی عالمی، علی و موسوی، سیدفاطمه، ۱۴۰۱، بررسی پوشاک سنتی زنان لر منطقه لرستان، اولین همایش علمی پژوهشی توسعه و ترویج فرهنگ و هنر ایران، اصفهان، <https://civilica.com/doc/1519223>
- ۲- ضیاء پور، جلیل (۱۳۴۶) پوشاک ایل ها، چادر نشینان و روستاییان ایران، تهران، انتشارات وزارت فرهنگ و هنر
- ۳- قائد رحمت، عیسی (۱۳۹۳) لباس های لر های فیلی در استان های لرستان، ایالم و کرمانشاه، قم، انتشارات مطیع
- ۴- مسعودی، معصومه، ۱۴۰۱، بررسی لباس به عنوان نمادی از فرهنگ و هویت ملی، چهارمین کنفرانس بین المللی علوم انسانی، حقوق و مطالعات اجتماعی
- ۵- نظری، فوزیه، ۱۴۰۱، لباس بانوان کرد کرمانشاه، دومین همایش علمی پژوهشی توسعه و ترویج فرهنگ و هنر ایران
- ۶- رئوفی، اسماء، و خدا بخشی، سحر، ۱۳۹۸، تاثیر خانه مد بر ارتقاء فرهنگ پوشش زنان قوم کرد در استان کرمانشاه، دومین کنفرانس عمران، معماری و شهر سازی جهان اسلام، تبریز
- ۷- کلهری، حدیثه، و موسوی، سیده زینب، ۱۳۹۹، تحلیل و بررسی جنس و رنگ لباس بانوان کرد کرمانشاه (ایران)، نخستین کنفرانس ملی پوشاک، طراحی پارچه و لباس، شیراز
- ۸- محمودی عالمی، علی، و موسوی، سیده فاطمه، ۱۴۰۱، بررسی پوشاک سنتی زنان لر منطقه لرستان، اولین همایش علمی پژوهشی توسعه و ترویج فرهنگ و هنر ایران، اصفهان
- ۹- کاکاوند، شمسی، ۱۳۹۴، نشانه شناسی پوشاک زنان قوم کرد کرمانشاه، (مطالعه موردی پوشاک معاصر زنان کرد کرمانشاه) پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس